

Sygn.akt III AUa 68/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Sławomir Bagiński

Sędziowie: Barbara Orechwa-Zawadzka

Bożena Szponar - Jarocka

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 maja 2020 r. w B.

sprawy z odwołania R. K. i W. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek

na skutek apelacji wnioskodawczyni R. K. oraz wnioskodawcy W. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z 7 listopada 2019 r. sygn. akt IV U 2248/19

oddala apelacje.-

Barbara Orechwa-Zawadzka Sławomir Bagiński Bożena Szponar – Jarocka

Sygn. akt III AUa 68/20

UZASADNIENIE

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 18 czerwca 2019 r. stwierdzono, iż W. K. jest dłużnikiem ZUS z tytułu nieopłacenia składek w łącznej wysokości 3.333,75 zł. Decyzja została też zaadresowana do R. K. jako małżonki dłużnika

W. K. jak i R. K. zaskarżyli przedmiotową decyzję wskazując, iż małżonek dłużnika R. K. nie prowadził z nim działalności gospodarczej z powodu, której powstały zaległości, a zatem nie powinna być ujęta w decyzji.

Sąd Okręgowy w Olsztynie w wyroku z 7 listopada 2019 r. oddalił odwołanie. W postanowieniu z 15.11.2019 r. Sąd Okręgowy uzupełnił wyrok poprzez dodanie punktu II w brzmieniu: „nie obciąża odwołujących kosztami postępowania” (k. 34, 37).

Sąd Okręgowy ustalił, że strony nie pozostawały w sporze co do wysokości zadłużenia, a jedynie co do kwestii czy małżonka dłużnika winna być ujęta w kwestionowanej decyzji.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż w decyzji z 18 czerwca 2019 r. jasno określono, iż dług dotyczy składek należnych od W. K., a nie od R. K., zaś decyzja została adresowana do niej jako współmałżonki dłużnika. Wskazanie jej w takim charakterze wynika z zasady odpowiedzialność majątkiem wspólnym za zobowiązania dłużnika wskazanej

w art. 29 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 800) w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Odpowiedzialność współmałżonka płatnika za wynikające z zobowiązań składkowych składki powstaje z mocy prawa (ex lege), z chwilą powstania zobowiązania składkowego. Nie jest zatem konieczne wszczęcie postępowania w stosunku do małżonka płatnika oraz wydawanie decyzji o jego odpowiedzialności. Odpowiedzialność małżonka płatnika oznacza, że w sytuacji, gdy wierzyciel składkowy skieruje egzekucję z majątku wspólnego za długi płatnika, to współmałżonek jest zobowiązany znosić tę egzekucję z majątku wspólnego. Odpowiedzialność małżonka płatnika ma charakter odpowiedzialności in solidum. Organ rentowy ma względem obydwu małżonków jedną wierzytelność, lecz wynikającą z dwóch różnych tytułów prawnych, tj. świadczenia płatnika (art. 26 OrdPU) oraz świadczenia małżonka (art. 29 OrdPU) (vide L. G., Egzekucja z nieruchomości za podatki, cz. I, s. 35). Spełnienie świadczenia przez jednego z małżonków zwalnia z obowiązku świadczenia drugiego, a co za tym idzie, zobowiązanie wygasa. Skutek taki wystąpi jednak tylko, gdy małżonek płatnika spełni świadczenie ze środków należących do majątku wspólnego, nie zaś z majątku osobistego małżonka (S. B., B. D., B. G., R. H., A. K., M. N.-M., Ordynacja podatkowa, 2004 r., s. 157). Współmałżonek ponoszący odpowiedzialność za zobowiązanie składkowe małżonka będącego płatnikiem nie może być utożsamiany z płatnikiem. Obowiązek składkowy może ciążyć bowiem jedynie na płatniku. Współmałżonek odpowiadający za zaległość składkową męża lub żony będącego płatnikiem nie jest zobowiązany jako płatnik i nie odpowiada za zobowiązanie składkowe. Jego zobowiązanie wynika z długu małżonka-płatnika i ograniczone jest do odpowiedzialności z majątku wspólnego. W znaczeniu materialnym wymieniony przepis art. 29 § 1 OrdPU nie tworzy statusu małżonka jako płatnika, lecz jedynie wyznacza zakres odpowiedzialności małżonka, ograniczając go do majątku wspólnego małżonków, co ma przełożenie na przedmiot egzekucji, która w przypadku istnienia pomiędzy podatnikiem i jego małżonkiem wspólności majątkowej, poza majątkiem odrębnym podatnika, może być skierowana wyłącznie do przedmiotów majątkowych objętych tą wspólnością (wyrok SA w Gdańsku z dnia 23 listopada 2017 r., III AUa 705/17, Legalis nr 1706634, SA w Ł. z dnia 2 sierpnia 2018 r. III AUa 1334/17)

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego złożyli R. K. oraz W. K.. Apelacje mają jednakową treść. Skarżący wskazali, że zaskarżają wyrok w całości i zarzucili mu naruszenie art. 28 k.p.a. w zw. z art. 29 Ordynacji podatkowej, polegające na błędnym założeniu, że małżonka płatnika składek jest stroną postępowania administracyjnego.

Wskazując na powyższe wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i uchylenie zaskarżonej decyzji.

W uzasadnieniu skarżący powołali się na stanowisko Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie wyrażone w wyroku z 25 czerwca 2014 r. sygn.. akt III AUa 163/14 z którego, zdaniem skarżącego, wynika, że w takiej sytuacji jaka miała miejsce w niniejszej sprawie małżonek płatnika nie powinien być wskazywany jako strona. Powoła się w tym względzie na treść art. 28 k.p.a. Wskazali, że przyszła, ewentualna odpowiedzialność za długi składkowe małżonka, nie stanowi podstawy do adresowania do niej decyzji ustalającej wymiar niezapłaconych należności z tytułu składek , których płatnikiem jest wyłącznie jej mąż.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne ustalenia sądu pierwszej instancji - nie były one były kwestionowane. Uznaje jednocześnie, że doręczenie decyzji R. K., jako stronie postępowania, nie było błędne.

Ponadto Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, cytowanego w apelacji, co do skutków błędnego określenia strony postępowania przed organem rentowym. Zwrócić należy uwagę, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa ubezpieczenia społecznego skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego; kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje poza przedmiotem tego postępowania. W związku z tym wśród przewidzianych w art. 477⁹ § 3, art. 477¹⁰ § 2 i art. 477¹⁴ k.p.c. sposobów rozpoznania odwołania przez sąd nie przewidziano możliwości stwierdzenia nieważności decyzji organu rentowego, nawet przy odpowiednim stosowaniu art. 180 § 1 k.p.a. (wyr. SN z 28.10.2009 r., I UK 132/09, L., post. SN z 14.04.1999 r., II UKN 161/99, OSNAPiUS 2000, Nr 14, poz. 562). Rzeczą

sądu ubezpieczeń społecznych, zasadniczo, nie jest zatem badanie prawidłowości postępowania administracyjnego lecz rozstrzygnięcie o prawie lub zobowiązaniu ubezpieczonego (odwołującego się).

Rozstrzygnięcie zawarte w decyzji ZUS jest prawidłowe - nikt tego nie kwestionuje. Rozstrzygnięcie to wprost nie wskazuje na odpowiedzialność R. K. jako małżonka płatnika składek. Wymieniono ją natomiast jako stronę postępowania. W świetle uchwały Sądu Najwyższego, powołanej w apelacji, jest to prawidłowe (Uchwała składu 7 sędziów SN z 10 października 2014 r., III CZP 28/14).

W uchwale tej Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, że „według art. 28 k.p.a. stroną jest każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek. Małżonek dłużnika mieści się w pojęciu strony w rozumieniu tego przepisu, już samo bowiem ustanowienie hipoteki przymusowej na objętej wspólnością ustawową nieruchomości jest ingerencją w sferę jego praw. Interes prawny małżonka dłużnika w kwestionowaniu doręczonej dłużnikowi decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiącej podstawę wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości objętej wspólnością ustawową w celu zabezpieczenia ustalonej nią wysokości należności z tytułu składek, wynika nie tylko z ustanowienia hipoteki, będącego istotną ingerencją w sferę prawną małżonka dłużnika, ale przede wszystkim z odpowiedzialności za zobowiązanie dłużnika majątkiem wspólnym” (art. 29 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa <t. j. Dz.U.2019.900 ze zm.> w zw. z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych <t. j. Dz.U.2020.266 ze zm.>). Sąd Najwyższy, aprobując postanowienia z: 19 stycznia 2013 r., II CSK 69/12, 17 kwietnia 2013 r., I CSK 433/12 i 24 października 2013 r., IV CSK 7/13, stwierdził, że w obecnym stanie prawnym hipoteka przymusowa może zostać wpisana na podstawie dokumentu, który jest wystawiony przeciwko wszystkim osobom wpisanym w księdze wieczystej jako właściciele nieruchomości. Odnosi się to do każdego dokumentu, zatem nie tylko do tytułu wykonawczego, ale także do nieostatecznej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określającej wysokość zobowiązania dłużnika z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne. W ocenie Sądu Najwyższego nie można mówić jedynie o interesie faktycznym małżonka dłużnika, jeżeli jego zainteresowanie związane z doręczoną dłużnikowi decyzją, stanowiącą podstawę wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości objętej wspólnością ustawową, uzasadnia art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

W konsekwencji uznać należało, że odwołująca się może być także stroną postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych z odwołania od decyzji takiej jak decyzja w niniejszej sprawie (art. 477¹¹ § 1 i § 2 zd. 1 k.p.c.).

Podkreślić należy, że samo błędne (nadmierne) określenie strony postępowania w decyzji organu rentowego, jeżeli rozstrzygnięcie nie dotyczy tej strony, nie może doprowadzić do zmiany decyzji - zmiany prawidłowego rozstrzygnięcia. Może być jedynie rozważane w kontekście prawidłowego, pod względem podmiotowym, ukształtowania postępowania w cywilnego (w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych). Może być zatem rozważane także w odniesieniu do tego czy osoba, która nie powinna być stroną postępowania przed organem rentowym i której interesu prawnego nie dotyczy zaskarżona decyzja, może skutecznie złożyć odwołanie.

Jeżeli bowiem decyzja nie dotyczy sfery prawnej danego podmiotu, to nie przysługuje jej prawo wniesienia odwołania, ponieważ wobec niej nie wydano decyzji. Dopiero wydanie decyzji (także opóźnienie w jej wydaniu) powoduje, że otwiera się droga sądowa. Dopiero wówczas taka sprawa jest sprawą z zakresu ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 476 § 1 k.p.c., czyli dopiero wówczas staje się sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 k.p.c.” (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 28 czerwca 2017 r., III AUa 1116/16, LEX nr 2369652).

W niniejszej sprawie, jak wskazano wyżej, decyzja dotyczy jednak interesu prawnego R. K.. Ponadto nikt, ani przed sądem pierwszej instancji, ani w apelacji, nie kwestionował prawidłowości rozstrzygnięcia. W tym stanie rzeczy uznać należało, że zaskarżony wyrok jest zgodny z prawem, a apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Barbara Orechwa Zawadzka Sławomir Bagiński Bożena Szponar-Jarocka